

Læger: ADHD begynder at ligne en epidemi

■ Lægemiddelstyrelsen sammenligner udviklingen i antallet af børn, der får ADHD-medicin, med en epidemi og advarer mod overmedicinering.

ORLA BORG

orla.borg@jp.dk

Den eksplosive vækst i antallet af børn på ADHD-medicin får nu Lægemiddelstyrelsen og flere forskere til at advare mod overmedicinering af hele årgange af danske børn.

På godt 10 år er antallet af børn, der tager piller mod ADHD, vokset fra ca. 900 til flere end 11.000 børn. Det er sket samtidig med, at forskere strides om, hvad der rent faktisk kan være årsagen til, at stadig flere børn får diagnosen ADHD, som stilles på baggrund af hyperaktivitet, impulsivitet og opmærksomhedsbesvær, hos børnene.

Chef for Lægemiddelgodkendelse i Lægemiddel-

styrelsen Steffen Thirstrup siger:

»Det er bekymrende, at så stor en del af børnene har brug for medicin for at klare sig. Man må spørge, om der ikke finder en overdiagnosticering sted. Det er jo at sammenligne med et epidemisk udbrud – ligesom da hiv bredte sig blandt homoseksuelle mænd i 1980'erne. Hvad er det, der sker med børnene?«

Morgenavisen Jyllands-Posten bringer i dag en oversigt over en række årsagsforklaringer, hvor forskellige læger og forskere angiver teser for, hvorfor så mange børn har fået ADHD-symptomer. Der findes ingen entydig forklaring på væksten, og flere af forskerne advarer om overmedicinering af børnene.

Sygeliggørelse

Læge Charlotte Bech, der er forfatter til bøger om børns sundhed, siger:

»Der er tale om en overdiagnosticering, og jeg vil

Der er tale om en overdiagnosticering, og jeg vil advare mod at give børn ADHD-medicin i det omfang, det sker nu. Ingen ved, hvilke langtidsvirkninger medicinen giver.

Charlotte Bech
læge

advare mod at give børn ADHD-medicin i det omfang, det sker nu. Ingen ved, hvilke langtidsvirkninger medicinen giver,« siger hun.

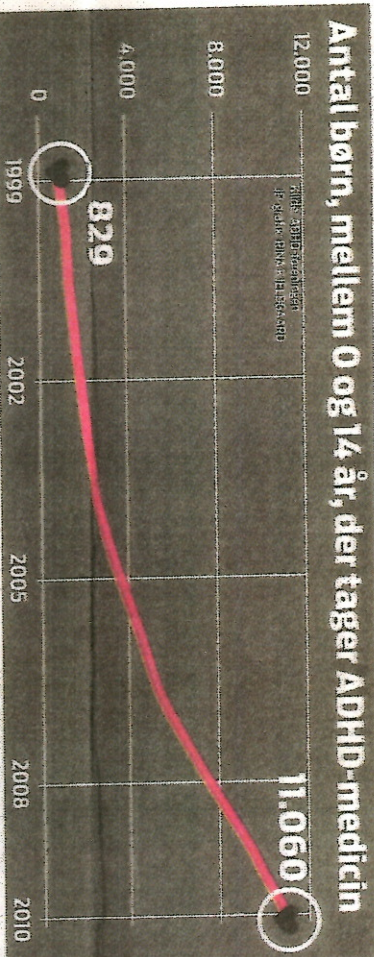
Professor Niels Egelund fra Danmarks Pædagogiske Universitet taler ligeledes om overdiagnosticering:

»Jeg er tilbøjelig til at betragte den enorme stigning i antallet af børn på ADHD-medicin som en tendens til sygeliggørelse af det, der i virkeligheden bare er en variation af børns forskellighed.«

Også en af fortalene for brug af medicin kombineret med pædagogiske tiltag, professor Per Hove Thomsen, der er leder af ADHD-kliniken og forskningsafdelingen på Regionscenter for Børne- og Ungdomspsykiatri ved Aarhus Universitetshospital, er bekymret for udviklingen:

»ADHD-diagnosen kan godt gå hen og blive en for modepræget diagnose, der kan blive for nem at stille.«

2. sektion, Indblik, side 1-5

Not: Talletne dækker over receptsalg af ADHD-medicin til enkeltpersoner. Medicinen bruges også for en mindre del vedkommende til behandling af narcolepsi.

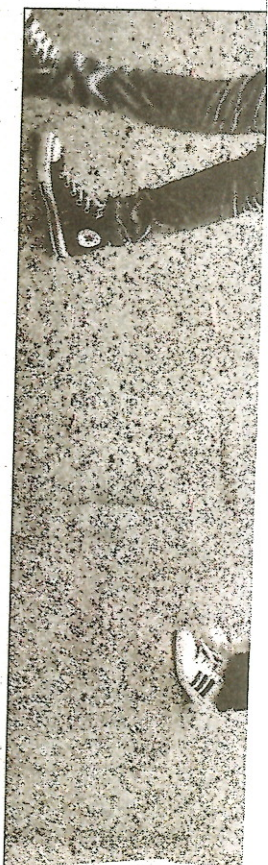
»Min bekymring
går på det **videre**
perspektiv: Hvad er
det, der foregår her?
Hvad er det der sker

Børnene på Skovping
Skole har fået besøg af
ADHD-bussen, der rejser
landet rundt for at oplyse
om lidelsen. De fleste ele-
ver vil opleve mindst én
klassekammerat, der har
ADHD. Foto: Sisse Dupont

med børnene? »

Steffen Thistrup,
chef for Lægemiddelgodkendelse i Lægemiddelstyrelsen

ORLA BORG
orla.borg@lsk.dk

Børnene fra 4. b vælter ud af ADHD-bussen i skolegården på Skørping Skole syd for Aalborg.

De har lige hørt om ADHD hos to konsulenter fra ADHD-foringen, der kører rundt og besøger skoler i en landsdækkende kampagne for at oplyse om lidelsen.

Statistik set vil mindst én af 4. b's 28 elever i dag have ADHD.

Det er udtryk for en dramatisk stigning over en meget kort periode. Antallet af børn, der får piller mod ADHD, er i det seneste tiår steget fra ca. 900 til godt 11.000 børn.

Den eksplosive stigning på 1.200 pct. af medicinerede børn er sket, selv om ingen med sikkerhed har et klart svar på det helt fundamentale spørgsmål: Hvad er egentlig galt med børnene?

For der findes ingen entydig forklaring på, hvorfor der er kommet så mange børn med ADHD i de seneste år.

Morgenavisen Jyllands-Posten har undersøgt en række forskellige forklaringsmodeller og præsenterer fem af de mest udbredte forklaringer. De er ikke udtømmende, og bag alle teser ligger der en udtalt bekymring: Er vi ved at overdiagnosticere og overmedicinere hele årgange af danske børn?

TESE 1: Det er arveligt

Den mest udbredte forklaring på, hvorfor så mange børn får diagnosen, er, at ADHD er noget arveligt. Det var i alle tilfælde konklusionen i den hidtil største danske undersøgelse af ADHD, som blev foretaget for tre år siden under ledelse af professor Per Hove Thomsen, der er leder af ADHD-klinikken og forskningsafdelingen på Regionscentret for Børne- og ungdomspsykiatri ved Aarhus Universitetshospital.

I undersøgelsen konkluderede en gruppe danske eksperter med inddragelse af internationale erfaringer, at ca. 80 pct. af tilfældene af ADHD hos børn skyldes noget arveligt.

Men hvis det er arveligt, så eksisterer denne slags børn vel også i forældrenes og bedsteforældrenes tid for både 30 og 60 år siden? Hvorfor er det så lige i disse år, at så mange børn bliver undersøgt, diagnosticeret og sat i behandling med medicin og andre behandlingsformer?

Det skyldes ifølge Per Hove Thomsen to faktorer:

»For det første er der kommet et fundamenteret andet syn på barndommen i forhold til for 40-50 år siden. Det er i den periode, hvor man udvikler sig socialt og personlighedsnæssigt, og hvor mistvivsel viser barndommens betydning er blevet langt større, og man reagerer på udslag fra det normale langt oftere end før.«

»For det andet har børnelivet ændret sig kolossalt. I gamle dage var børnenes liv simpelt, overskueligt, roligt og lagt i faste rammer. I dag er alt mere kaotisk. Der er enorme krav til børnene om, at de skal kunne forvalte alt muligt selv, have overblik og tidsoverblik,« siger Per Hove Thomsen. Men disse to faktorer er blot med til at ud-

stille de problemer, ADHD-børn har. Selvfølgelig element, siger Per Hove Thomsen.

»Sagt ligesud: Der er noget galt med disse børns hjem. De har nogle områder, hvor deres hjem ikke fungerer hensigtsmæssigt. Det ved man også fra scanningsstudier, i nogle dele af hjemmen, blandt andet pandelappen, er funktionen nedsat hos ADHD-børn. De centrale dele af hjemmen, som styrer adfærd, impuls kontrol, opmærksomhed og motorik, kommunikerer ikke godt nok sammen hos disse børn,« siger Per Hove Thomsen, der understreger, at børnene intelligen smæssigt ikke adskiller sig fra andre børn.

På baggrund af hjemmeforskningen anbefaler Per Hove Thomsen og forskerne bag rapporten en medicinsk behandling, der justerer manglene. Pillerne til ADHD-børnene indeholder det centraltstimulerende stof, methylphenidat, der har været i brug siden slutningen af 1950'erne. Stoffet øger koncentrationen af hjernens signalstof, dopamin – det stof, der bevirker, at en impuls i én celle kan gå videre til den næste nervecelle. Methylphenidat, ofte solgt under navne som Ritalin og Concerta, får kroppens eget dopamin til at fungere bedre. Det nedsætter impulsiviteten, nedsætter hyperaktiviteten og øger koncentrationsevnen – netop de tre parametre, der er afgørende for ADHD-børn.

»Vi kan med sikkerhed konstatere, at medicinen hjælper. Op imod 90 pct. af de børn i skolebørnsalderen, som vi diagnosticerer, kommer i medicinsk behandling, og langt de fleste af dem har positive erfaringer med

det. Det kan dramatisk ændre deres eget og familiens liv til det gode,« siger Per Hove Thomsen.

Han understreger, at medicin alene ikke er tilstrækkelig til behandling af ADHD-børn.

»Jeg er fortaler for, at der skal en meget grundlig udredning til af både barnet selv og af familien, før der stilles en diagnose.

ADHD-diagnosen kan godt gå hen og blive en for modepræget diagnose, der kan blive for nem at gå hen at stille. Man kan ikke nøjes med enten medicin eller pædagogiske tiltag. Begge dele er nødvendige,« siger Per Hove Thomsen.

TESE 2: For tidligt født

Jonna Jepsen, der er stifter af Dansk Præmaturo Forening og en af lederne af det private behandlingssenter Rafael Centret, mener, at antallet af for tidligt fødte børn er en medvirkende årsag til stigningen i antallet af børn, der får diagnosen ADHD. På 10 år er antallet af for tidligt fødte børn vokset med 22 pct.

»Når et barn er født for tidligt, mangler det stimulering af de basale sanser som følesansen, muskelsansen og balancen, som er fundamentet for al udvikling og indlæring senere hen. Det kan bl.a. betyde, at nogle neurologiske forbindelser mellem cellerne i hjernen er ufuldstændige, eksempelvis i det bundt af nervetråde, som udgør hjernebjelken, og som har til opgave at få de to hjernehalvdele til at samarbejde, så barnet kan opfatte detaljer og helheder samtidig,« siger Jonna Jepsen.

I Danmark er der ca. 4.500 børn om året,

JP

FAKTA

ADHD

Hvad er ADHD? Det står for Attention Deficit/Hyperactivity Disorder – en neuropsykiatrisk lidelse hos børn og voksne, der giver sig udslag i forstyrrelse af opmærksomhed, aktivitet og impulsivitet.

Hvor mange har ADHD? Det optræder hos 3-6 pct. af børn og 2-4 pct. af voksne.

Hvordan giver ADHD sig til udslag? Sygdommen diagnosticeres ved udbredt hyperaktivitet, manglende koncentrationsevne og stærk impulsivitet.

Hvordan stilles diagnosen? Der er ikke en specifik test, undersøgelse, røntgen, scanning eller andet, som kan fastlægge diagnosen ADHD. Diagnosen bliver stillet på baggrund af klinisk vurdering inden for børnepsykiatrien. Det sker typisk efter en henvielse fra pædagogisk-psykologisk rådgivning (PPR) eller fra egen læge.

børn, der lider under den stressede hverdag, svarer hun:

»De fleste børn kan klare al uroen. Men de mest følsomme af børnene, de mest sensitive, kan ikke. Deres nervesystem er for sart til at kunne klare det,« siger Charlotte Bech.

Hun er bekymret over det voksende forbrug af ADHD-medicin til børn, fordi ingen kender medicinens langtidsvirkninger, og fordi hun forudser, at medicinen kan give børnene et afhængighedsforhold.

TESE 5: Dårlig opdragelse

Også professor Niels Egelund, som er leder af Center for Grundskoleforskning ved Danmarks Pædagogiske Universitet, mener, at for mange børn får medicin. Nogle af børnene er nemlig ikke syge – de mangler bare opdragelse, siger han.

»På baggrund af mine undersøgelser af urolige børn, kan jeg se, at den manglende forældrekompetence slår igennem i midten

der fødtes for tidligt. Det svarer til ca. 7,3 pct. af det samlede fødselstal. En undersøgelse fra Aarhus Universitets Institut for Klinisk Medicin har vist, at børn født før uge 35 har 2,7 gange større risiko for at udvikle ADHD.

»Hvis hjemmeholdningen ikke kan arbejde sammen, og nervetårene ikke er beskyttet, kan barnet ikke arbejde de mange impulser. Der bliver kaos i barnets hoved. ADHD-børn er derfor impulsstyrede, og de kan ikke bruge deres tidligere erfaringer og viden samtidig med en bearbejdning af sansindtryk-kene, fordi deres hjerne- og nervesystem ikke er i stand til det.«

Jonna Jepsen tager afstand fra den voksende medicinering af børn og anbefaler andre behandlingsmetoder:

»Når man behandler børn med et stof som Ritalin, er det symptomerne, man behandler. Når man tager medicinen væk, vender problemerne tilbage. Derfor bør man bruge andre behandlingsmetoder og pædagogiske tilgange til barnet, der tager udgangspunkt i den manglende udvikling i hjernen.«

Hun har gode erfaringer med at give børn såvel fysisk terapi som psykoterapi. Hun bruger blandt andet sansomotorisk behandling, kranio-sakral terapi og arbejder også med spædbarnsterapi for de helt små børn samt med blandt andet kunstterapi, sandplay og psykoterapi i sin behandling af ADHD-børn.

TESE 3: Miljøgifte

En tredje forklaring på det stigende antal børn med ADHD kan være påvirkningen fra miljøgifte og kemikalier.

Det mener professor Philippe Grandjean fra Institut for Sundhedsstøttestofforskning

ved Syddansk Universitet, der har analyseret en række danske og udenlandske undersøgelser af miljøgifte og kemikalier.

»Jeg mener, at de fleste undersøgelser overdriver betydningen af det arvelige, mens man er tilbøjelig til at nedtone miljøfaktorerne, fordi de er vanskeligere at dokumentere,« siger Grandjean.

Philippe Grandjean har sammen med en gruppe forskere fra andre lande vurderet, at miljøgifte og tungmetaller kan være medvirkende årsag til, at mellem 5 og 10 procent af babyer født i hele verden har neurologiske problemer og mentale lidelser som autisme, spastisk lammelse og ADHD.

»Foster, der bliver udsat for forurenende stoffer under deres udvikling, kan få alvorlige problemer med manglende udvikling af hjernens funktion på grund af de skadelige virkninger af kemikalier,« siger han.

Philippe Grandjean mener, at nogle af de børn, der får diagnosen ADHD, kan have været udsat for en påvirket hjemmestandard på grund af miljøgifte, men han pointerer, at det er uhyre svært at dokumentere den præcise sammenhæng og det nøjagtige omfang. De skadelige tungmetaller, kemikalier og pesticider kan stamme fra alle mulige kilder – lige fra luften, vandet, frugter, legetøj samt påvirkningen på arbejdspladser.

Når man ved, at tungmetaller kan skade udviklingen af børns hjerner med lidelser som ADHD til følge, mener Philippe Grandjean, at løsningen er forebyggelse.

»Det afgørende er at hindre, at flere børn skal blive skadet af tungmetaller. Vi ved, at en hel generation af børn har betalt prisen for, at vi først skulle skaffe beviser om faren

ved forurening. Derfor bør eksempelvis EU stramme reglerne for, hvor store mængder kemikalier, pesticider og tungmetaller, der må være i vores drikkevand, fødevarer og luft,« siger Philippe Grandjean.

TESE 4: Stress

Læge Charlotte Bech, der er forfatter til bogen »Godt og sundt for børn – lægens ABC for naturlige børn,« mener, at det er forkert at give børnene medicin i det omfang, det sker i dag. Hun taler om en overdiagnostisering af hele årgange af danske børn. Hun mener, at en simpel årsag til nogle af ADHD-diagnoser er, at børnene har stress.

»Børnene i dag bliver udsat for så voldsom en støj og uro, at de mest følsomme af dem slet ikke kan leve med det og reagerer kraftigt på det. Støjen er i første omgang fysisk, når den kommer fra gearede tv-serier, bippende mobiltelefoner, tændte computere, store klasserum og flimrende reklamer. Men støjen sætter sig psykisk hos børnene, og de bliver helt stressede. Og det bliver ikke bedre af, at forældrene er lige så stressede,« siger Charlotte Bech.

»Alle mine anbefalinger går i retning af at skabe ro. Det betyder sådan set, at vi skal tilbage til en noget mere gammeldags måde at leve på,« siger Charlotte Bech og ridses sine metoder op:

Barnet skal have regelmæssighed, daglige rutiner, en forudsigelig hverdag i et hjem, hvor der ikke er støj og uro hele tiden. Dernæst skal børnene sove i langt flere timer, end normalen er i dag. Endelig skal børnene spise noget sundt og dyrke mere motion, have frisk luft og solskin.

På spørgsmålet om, hvorfor det ikke er alle

at 1990'erne. Det var på det tidspunkt, at børnene fra 1970'ernes antiautoritære børnepedagogiske selv blev forældre.

Nogle af disse havde aldrig selv hørt ordet »nej« som barn, så er det også vanskeligt for dem at sætte sig igennem over for deres børn og sige: »Nej, fordi jeg er din mor!«. Vi ser netop nu forældre, der ikke magter at sætte grænser for deres børn, og hvor det allerede er gået galt fra barnets første par leveår,« siger Egelund.

Han peger på, at den grænsesøgende adfærd, som visse uopdragne børn udviser, ofte kan ligne symptomer på ADHD. Derfor mener han, at masser af børn er blevet diagnosticeret som ADHD-børn, uden at man har undersøgt ordentligt, om de nu også var det.

»ADHD-diagnosen kom på samme tidspunkt som tilsynskomsten af forældre med manglende forældrekompetence. Den førte til et direkte tilbud om at få piller, som kunne hjælpe. Dermed fik forældre muligheden for at skyde skylden fra sig selv. Ofte kunne man lige så godt have stukket barnet en kalktablet i stedet for ADHD-medicin, for det var ikke barnet, der var noget galt med, men forældrene.«

Niels Egelund mener, at mange børnepsykiatere er for hurtige med receptsedlerne til ADHD-medicin. De burde i stedet bruge langt mere tid til at sætte sig ind i familiens grundlag og dynamikker. Ofte ville løsningen ifølge Egelund være at lære forældrene, hvordan de skal opdrage deres børn.

»Jeg er bekymret for, at der finder en overdiagnostisering sted,« siger han.

Amerikanske tilstande?

Mens psykiatere, læger, pædagogiske eksperter og andre strides om årsagerne til væksten i antallet af medicinerede børn i Danmark, skræmmer sporene fra USA for dem alle, når de kigger ind i fremtiden.

I USA er det nu omkring 5 pct. af børnene, der er i medicinsk behandling for ADHD, mens det på nuværende tidspunkt er omkring 1,4 pct. af de danske børn.

Sporene skræmmer henhjemme, fordi ingen kender langtidsvirkningerne af at medicinere ADHD-børnene.

Og ingen aner, om der eksisterer en naturlig grænse for antallet af børn med ADHD-lidelser.